

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASLO IN LASTNA SLOVENSKE NARODNE POŠTARNE

Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Memorandum: za Zdravstveno društvo (vseeno Chicago) in Kana-
do \$5.00 na leto, \$2.50 na pol leta, \$1.25 na četrt leta; za
Chicago in "Cicero" \$7.50 na leto, \$3.75 na pol leta; za in-
stanciranje \$2.00.

Subscription rates for the United States (except Chicago)
and Canada \$5.00 per year, Chicago and Cicero \$7.50 per year,
foreign countries \$9.00 per year.

One year in advance. Backlog to be paid.

Advertising rates on agreement. Manuscripts will not be
returned.

Number on van, kar ima stik s listom

PROSVETA

2607-59 South Lawrence Ave., Chicago, Illinois.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

131

Delom v Chicago, na primer (Feb. 23, 1931), poleg vsakega
listov na enostaven prenos, da vam je v tem delu poteka na-
činoma. Posvetite se preučevanju, da se vam list ne uvrsti.

Slepec Gandhi

Mahatma Gandhi, indijski Mojzes, ki se
bori za svobodo Indije z ročnim vretenom, umazano
soljo in s postom, je pred nekaj dnevi v
razgovoru z ameriškim poročevalci kritiziral
zapadno civilizacijo, to je civilizacijo Evrope
in Amerike. Premalo je duhovna, je rekel, in
preveč materialistična. Zato so vojne na svet-
ta! Zato ni ljubezni in bratstva med ljudmi!
Zato je tekmovalje za gmojni imetek in izko-
riščanje slabih!

Gandhi je rekel, da zapadno noče priznati
sine moči, ki jo ima duhovnost; kadar jo pri-
zna, tedaj bo konec vojne, nastila in zločinov
in val ljudje bodo ljubeči bratje in sestre. —
Na vprašanje, kako bi on ozdravil Ameriko
zločinca vala, je odgovoril, da s — pasivno
resistenco, samoučinkom in ljubeznijo. Ali
bi on dal svobodo krščanskim misijonarjem,
kadar bo Indija svobodna? Ne, je rekel, kaj-
ti njegova hinduška vera je prav tako dobra
kot krščanska, ako ne boljša. On veruje v re-
inkarnacijo in transmigracijo duše, to je, da se
duša po smrti preseli v drugega človeka ali pa
v — kravo. Ali je socializem njegov ideal
družbe? Ne, on ne mara za socializem, ker je
premalo duhoven!

Tako sveti Gandhi. Njegova mistična "du-
hovnost", ki se dosti ne razlikuje od krščanske
"duhovnosti" — saj je krščanstvo le izrazek
orientalskega mističizma — je torej zdravilo
proti vojnam, zločinom in nasilstvu sploh in s
tem magičnim zdravilom bi on namazal Ame-
riko, pa bi ne bilo več gangstev in bomb v Chi-
cagu in val ameriški ljudje bi se od same lju-
bezni izli!

Ako bi ne bil Gandhi slep, bi lahko pogledal
okoli sebe. Zapadna civilizacija je zanič, kaj
pa je z indijsko civilizacijo? Mar ni dovolj du-
hovna? Indija plava v religioznem mističizmu,
odkar jo pozna zgodovina, kot menda nobena
druga država na svetu. "Duhovnost" kar curi
od nje. Kaj pa je s bratstvom in ljubeznijo
med Indijci? Ali je bilo milijone Indijcev po-
klanih v verskih vojnah iz same ljubezni?

Gandhi je lahko čital zgodovino krščanstva
v arednem veku. Krščanstvo, kakor hin-
duizem, tudi že od začetka prinaša mir in lju-
bezen do bližnjega. Kje je oboje? V ared-
njem veku je bila civilizirana (oprostite temu
nazivu) Evropa temeljito krščanska po režimu.
Cerkvene zapovedi so bile zakon. In kdaj je
bilo več vojne, več barbarskega prelivanja krvi
in več umorov kot takrat? Kdaj je bilo manj
gospodarskega in kulturnega napredka?

Zapadna civilizacija je slab ideal. Delovna
ljudstva so v kleščah industrijskega feudalizma,
politična demokracija je akrahirala in rep kr-
ščanskega barbarstva še leži na Evropi in Ame-
riki. Kar je bilo napredka v zadnjih stolet-
desetih letih, izvira izključno iz moderne znanosti
in revolucij izkoriščanih ljudstev.

Razlika med tem napredkom in indijsko
"duhovnostjo" je razlika med zapadnim sve-
tom in Indijo. Le oni, ki je zrel za norčanje,
bi menjal ta napredek s tem, kar more poka-
zati Gandhi.

Fašistična Italija protestira proti molit-
vam duhovščine v Jugoslaviji za "svobodo pri-
morskih Jugoslovancev". Mussolini pravi, da
so te molitve "znak sovražstva in hujkanja na
vojno". Mussolini je tudi zahteval od papeža,
da prepove te molitve, toda papež je bil tihi,
ker je dober diplomat. Papež dobro ve, da
molitve same ne bodo Italiji nič škodile. Zakaj
bi se torej zameril Petrovemu novičku v Jugo-
slaviji?

Mussolini je smešen. Dokler je Italija —
s svojim Kristovim namestnikom, s svojo ve-
čno kardinalov, z največjim številom cerkva
na svetu in največjim kupom "svetih relikvij"
— najbližje Bogu, ne bo dosti zalega inter-
vencija jugoslovanskih molilcev! — Prijatelj
Pij bi ga moral podučiti, da se ne bi duce tako
smešil pred vsem krščanskim svetom.

Filozofija starega Sojca:
Stari Krmavzar, vodja demokratskega kluba
— pred štirimi leti je bil vodja republi-
kanskega kluba — mi je povedal, da val oni,
ki bodo letos volili demokrate, bodo volili pi-
vo in lahko vino. Ker nisem prijatelj lahkega
vina, se ne bom držal Krmavzarjevega recep-
ta, mislim pa, da bi bilo ali right, če bi val lah-
ki ljudje glasovali za ašep, da bi se malo na-
mazali...

Glasovi iz naselbin

Zanimive besede iz raznih krajev

Hoover ni kriv

Sharon, Pa. — Ko prebiram časopise, čitam dan za dnem o sami mizeriji. Delavstvo se vse vprek jezi na Hooverja, ker je, razen pečice, vse ljudstvo v pomanjkanju. S tem pa delajo Hooverju krivico, ker on je možak na svojem mestu. On drži besedo in je zvest svojim principom. On ni tak kot kak kapitalist. Pri novi rudarski uniji. Kapitalisti so za njegovo izvolitev potrošili težke milijone, in zdaj naj bi se jim on izneveril in pokazal tirbet? Ali bi ne bila to velika sramota za njega; izneveriti se svojim prijateljem!

Res je, da je pred volitvami tudi delavcem veliko obljubil, ali obljubil in dati — to je pa malo od sile! Bedaki smo mi delavci, ki smo mu verjeli. Saj ni Hoover edini blufac; njegovi predniki v Beli hiši niso bili nič boljši, in tudi ne bodo njegovi nasledniki. Pustimo Hooverja pri miru, kajti krivda je edino naša, da postavljamo milijone krepkih in zdravih delavcev, ki so v veliki potrebi in pomanjkanju s svojimi družinami ter brez ugodnosti, katere delavstvu po vsej pravici pripadajo.

Ko je prišla svetovna vojna, so takoj delavce razdelili v dve fronti. Eni so tvorili fronto v strelskih jarkih, drugi pa v rudnikih in tovarnah. Treba je bilo garati, kajti država je bila v nevarnosti. Govorniki so nas navduševali z vsakojakimi obljubami. Spominjam se nekega govornika v Pittsburghu, ki je kričal raz odra: "To je tvoja država! Ali boš pustil, da jo sovražnik iztrga?" itd.

Torej delavci so se krepko borili na obeh frontah, da je država ostala neokrnjena od strani sovražnika. Mislimi smo tudi, da bomo koleščak skupno delili, kar se pa ni zgodilo. Sedaj, ko se delavce s svojo družino nahaja v skrajni bedi in pomanjkanju, je povsem preziran; in če tiho ne strada, mu jih dajo še po glavi, da se bo manire naučil!

Farmarji kot davkoplačevalci skrbijo, da drža deželo v ravnostju; ker so pa bili prizadeti po zadnji suši, so zahtevali nekaj pomoči od strani vlade. Ko je prišla zadeva pred senat, so se o tem prepirali teden za tednom, ti delavci in farmarji pa stojta v snegu pred durmi in čakajta, kdaj prileti ogledana kost. In če pogineta, tudi nič zato!

Torej čas hiti naprej in se bližajo nove volitve. Glejmo in skrbimo, da bomo v bodoče oddali svoje glasove edino le delavskim kandidatom. Se s tem si bomo ublažili svoj delavski položaj, našim zajedalcem in izkoriščevalcem pa povedali: Do tukaj in ne dalje! — Michael Lenarčič.

Pueblske zanimivosti

Pueblo, Colo. — Pomlad se nam zopet bliža in blago solnce ogreva naše zakrknjene duše. Ogledalo se je tudi črnilo, izginit led s površja, pomočila so se peresa in zagledale so beli dan v različnih časopisih tajne misli in bratovska ljubezen do bližnjega. In s ponosom v arci, da je naselbina očistena, smo zopet spravili pero na gornjo polico ščurkom, stencam in drugi golazni v oskrbo. Ponoš naselbine je rešen, razdiralci okrcani in sedaj zopet lahko mirujemo, ako ne bode kislet predgručali.

Se naš gospod župnik se je vzdramil in izdal kot običajno, svoj letni račun. Glej čudo. Nekdo mi je pravil, da je delavska kriza po celi državi. Ko sem pa pregledoval dotično poročilo, sem se takoj spomnil na njega in si mislil: To je pa velika laž. Naš gospod so dobili za pirhe zadnje leto \$1626.90, za bošči \$1767.80. In novo karo imajo tudi, v kateri se vozi njihov pomagarec Francis. O joj! Ko bi videli, kadar se on pelja z novo karo, kako naše terjatke zavijajo s očmi. Pojedla sta v enem letu za \$1002.05. Kuharica, kurjava itd., tisto se vse ekstra plača. Svoj "pay roll" sta si znižala. Za oba je samo \$1000. Pozabili so pa naš otac povedati, koliko so dobili drugih različnih dohodkov, kot maše, krati, pogrebi, oglasi v "Annual Report" in drugo. No pa nič zato. Gospod še vedo kaj delajo.

Katoliške Borštinarice so priredile dvodejanko v dobrobit no-
ve kare. Ker pa s prodajo vstop-
nic nova kara ni vlekla, so raz-
bohnali, da bo čisti dobiček za
cerkev. In to je delovalo. Nobe-
den ni pomislil, da gre vse v eno
malho.

"Nepriistranski" pevski zbor
"Prešeren" ima težkoče s svoji-
mi člani. Pravi, da jih veliko
noče plačati asessmenta, a na
stavbi v letovišču Rye je še dolg.
Sedaj so šele prišli do spozna-
nja nekateri, da dotična stavba
jim ne bo nikoli koristila. Rye je
35 milj od Puebla in tri mese-
ce v poletnem času je res lepo
tam bivat, ako ima človek dovolj
dohodkov in mu ni treba garat
za vsakdanji kruh.

Kaj pa narodni dom? Stari Ne-
topirjevci se je izrazil, da bi bilo
dobro, ako bi imeli svoj narodni
dom zato, ker smo napredni,
ampak kaj nuca, če ga postavim-
o, potem bo prišel pa kak ne-
pripadljiv in prevzel celo stvar iz
naših rok. Zato je bolj pametno,
da ga nikdar ne postavimo. Čul
sem pa, da je organizacija pre-
vezela v najem staro Rojevo dvo-
rano. Zelo pameten korak.

Depresija tudi tukaj deluje s
polno paro. O tem seveda naši
novinarji molče. To bi bilo pre-
sramotno za naselbino, če bi ka-
teri razbojal v svet, da je tudi
v Pueblu precej "štaparjev".
Sekularnež.

Davki in volitve

Willard, Wis. — Prišel je čas,
ko bomo na Willardu volili mest-
no moše. Imamo nekaj takih
ljudi, ki nočejo pristopiti v far-
marsko unijo in so njeni največji
nasprotniki; zdaj pa mislijo
kandidirati za župana in v druge
urade. Po mojem mišljenju ne
more biti dosti pridja za župana
tak človek, ki ne pozna vredno-
sti organizacije, namreč človek,
ki ni bil nikdar pri nobeni uniji
in ki ni nikdar čital naprednega
lista.

Nikar izvoliti takega človeka
za župana, ker on bi se ne
mogel postaviti za nas farmarje
in mu tudi ni zameriti, ker pač
nima tih sposobnosti in ne sku-
senj. Tudi nam je pokazal, kaj
zna, ko je bil 9 let za župana,
vsaj pa tistim, ki nismo hoteli
trobiti v njegov rog. Z nami far-
marji se je znal fajn kregati,
kadar pa je prišel v Nelsonville,
da bi se potegnil za znižanje
davkov, tam je bil pa tiho. Za-
kaj je bil tihi? En križ je ta,
ker nima skušenj; drugi pa, ker
mu dela angleščina preglavice,
jezik namreč noče teči tako kot
"po kranjsko".

Zato pa rečem: ako človek ni
sposoben za gotovo mesto, naj
pusti stvar pri miru, takemu, ki
je sposoben. In tak možak je
Martin Klarich, na katerega smo
lahko ponosni. Ko pride v Nel-
sonville, on ni tihi in se zdaj
bori, da se nam znižajo davki,
katere so nam navijali 12 let. Je
dosti farmarjev na Willardu, ki
niso znali, da je zemlja tukaj
asesirana v svrhu davkov po \$30
na akre, kar drugje ni. Farme
drugod so asesirane po \$16, \$18
in 20 na akre. In te farme so
veliko starejše kot pa tukaj. Mi
na Willardu bi o tem nič ne zna-
li, ako bi bil pred dvema letoma
ponovno izvoljen naš devetletni
župan. Naša sreča, da je bil po-
ražen. In ako hočete, da nam
bodo davki znižani, glasujte za
Klaricha. — Poročevalec.

Detroitliska mladina uprizori
"Prisego o polnoči"

Detroit, Mich. — V nedeljo dne
5. aprila ob 3. uri popoldne upri-
zori društvo "Wolverine" št.
677 SNPJ v Slovenskem delav-
skem domu na S. Artillery ave.
lepo štiridejansko igr "Prise-
ga o polnoči," spisalala Manica
Kumanova. Igra vsebuje veliko
petja, same jako priljubljene
pesmi med Slovenci. Že v začet-
ku igre so zbrani cigani v svo-
jem taboru in prepevajo pesmi,
zraven pa spremljajo svoje pe-
je na ravnopravna godala. Dve
mladi ciganki pojeta v duetu le-
po pesmico in to tudi s spre-
mljevanjem ciganskih klatev,
naka se spustita v svojo godni-
ples.

Igra je vzeta iz ljudskega živ-
ljenja kot je bilo pred 50 leti na
Gorenjskem. Znano je, da ima-

mo Slovenci veliko lepih iger,
katere nam predstavljajo življ
gorenjskega ljudstva. Nehote
nas ti igrski prikazi prenesejo med
gorenjske gorske veličane, po
katerih so se skrivali pred leti
rokovnjači, cigani in vsakovrst-
ni malopridneži.

Tudi ta igra nas pripelje v
gorenjsko vas, v kateri so živeli
svoje veselo življenje mladi in
tudi stari. Borili so se za svoj
vsakdanji kruh in si lajšali trp-
ljenje s petjem in dvopli. Naj-
večje zlo so jim bili cigani, ki
so se vstavljali v vasi ali njeni
okolici, kradli in beračili in ta-
ko izkoriščali v svojem brezdelju
ubogega kmeta.

V tej vasi je živel tudi neko-
liko bolj premožen kmet Požar
s svojo ženo Meto in z edino
hčerko Anko, ki je bila po-
nos Požarjeve hiše, s svojo prid-
nostjo in dobroto pa ponos cel
okolici. Marškatro oke se je
obrnilo za njo, ali Požarju se ni
mudilo za možitvijo, ker on je bil
še pri moči in Anica ga ni nad-
legovala s tem. Ker so bili pre-
cej premožni, so lahko držali
hlapca in življenje je potekalo
mirno.

Nekega dne jo pa prizvižga po
stezi ob meji cigan Marko. Bil
je postaven fant. Požar in nje-
gov hlapec sta popravljala vrt-
no ograjo, ko pride Marko do
njih, se ustavi in se vrtne v
pogovor. Tudi za delo je prijel,
ne da bi ga kdo silil, kar ni ravo-
no ciganska narava. Požarju se
je to tako dopadlo, da mu ponu-
di mesto za hlapca, kar Marko
tudi sprejme.

Škutil je pri Požarju in se za-
ljubil v Anico in ona v njega.
Večkrat sta se šla zvečer skrivaj
sprehajati. Bila sta jako pozor-
na, da ju ne bi kdo videl in tega
razbojal po vasi, vsa pozornost
pa ni pomagala. LAVORINKA,
stara klepetulja, ki je vedno sti-
kala okoli, ju je videla in v va-
s vas je takoj vedela o tem. Anka
je šla tožiti, in stara klepetulja
je šla klepat rčet v zapor, če-
ravno je bila nedolžna.

Tudi za Anko so pričeli dru-
gačni dnevi. Ljubila je sicer
Marko, še naprej, ali priznala
mu je, da ne bo mogla biti niko-
li njegova, prvič zato, ker on ni
njene vere, drugič, ker je cigan.
Tega mu ni kar naravnost pove-
dala, ali Marko je videl, kaj se
godi v njenem srcu in si je to še
za hujše vzel kot je bilo res.

Sklep je bil hitro storjen in
ga je tudi Anki povedal, nam-
reč, da zaradi njega se ji ni tre-
ba bati in si delati skrbil, zakaj
odpotoval bo s svojo grupo, to
pa zato, da ne bi trpela Ankina
čast zaradi njega. Anka mu je
brani, ampak on je storil svoj
sklep.

Nekega večera pripelje Marko
cigane pod okno Anice, kateri
zagodejo in zapojejo nekaj v
slovo. Anica, nič hudega sluteč,
odpre okno in vrtje Marku nekaj
roč, ta pobere cvetje in izgrine
cigani ne da bi vedel, da bo v
kratkem oču.

Torej LAVORINKA se le ni mo-
tila. Anka je nekega dne z iz-
govorom, da gre v mesto k svoji
teti, zapustila vas in se čez ne-
kaj dni vrnila, ampak ne več
sama. V kočari je nosila s seboj
malega Albinčka. Domov ji ni
kazalo iti z otrokom, zato se je
napotila k brodarju Koritniku,
blizu 70 let staremu možu, za
katerega je vedela, da je molčec
in da ji bo pomagal.

Koritnik se je silno začudil, ko
je videl Anko blede in tresoč v
pozni uri, ali še bolj je gledal,
ko je začel iz kočare otroka
ječanje. "Turška sablja" je de-
jal. "Kaj pa to pomeni?" Anka
ga hitro potolaži in ga prosi, da
vesla z njo na sredo vode, ker
zaupati mu mora veliko tajnost.
Ko sta na vodi, ga vpraša, če bo
molčal. On pritrdi in je priprav-
ljen na to priseči. Anka mu po-
stane v roko križ in vadi ga tri
prete, naka se začne prisega.
Začuje se dvanajst udarcev ure,
kar naredi prizor še bolj straš-
ljiv, in Koritnik, čeravno star in
iskusen, je zatrepotal. Anka mu
nato pove doživljaj z otrokom,
kar pa zvrne vse na svojo se-
strično.

Koritnik se pa ni dal kar tako
in je dobro vedel, da mu Anka
ni povedala resnice in da je o-
trok njen. Ker jo je imel rad,
je molčal. Zmenila sta se, da ob-
drži on otroka, ker ni imel svo-
jih in je bil še celo vesel, ker je
vedel, da ga bo tudi njegova že-
na Nela vesela. Svoji ženi in lju-

dem je povedal, da ga je rešil iz
vode.

To je kratek opis prvega in
druga dejanja. Vmes pa na-
stopajo gorenjski fantje, kateri
prepevajo lepe pesmi in prena-
šajo lestvice pod okna in si tudi
skočijo v lase. Pridne gorenjske
žanjske, ki se dolgo v noč za-
mude na njivi, pojejo par kras-
nih pesmic. Ko pridejo domov,
čelobjajo tako veselo, da morajo
človeku misli poleteti nazaj v
prelepo slovensko deželo. Zmoti
pa jih ciganka Selma, katere si
ni dala tudi ponoči miru in je
prišla nadlegovat dekleta s svo-
jim prerokovanjem in berače-
njem.

Med drugim in tretjim de-
janjem poteče leto in pol. Igra nas
privede v Koritnikovo koč, v
kateri leži Koritnik na smrt bo-
lan in nima več upanja, da bi o-
kreval. Okoli njega se zbirajo
sosedje in ugibajo o domaćih
zdravilih in o dohtarčkih broz-
gah, nazadnje pa izprevidijo, da
če človeku zadnja prede, ne po-
maga vse nič.

Ta dan je bila pa pri Požarju
svatba. Anka se je omočila, ker
je Požar umrl še pred letom. Sil-
al se zvoke godbe, in to privede
mofakarje na druge pomenke.
Na dan pride tudi zgodba Al-
binčka, ki je bil že poldrugo le-
to star. Zgodba pa ni bila re-
snična, ampak si je je Koritnik
izmislil.

Tudi Anka pride k bolniku na
dan svatbe in mu prinese vina
in jedi; najbolj pa ji je zaradi
otroka, katerega silno ljubi. Ob-
jemlje ga, da je joj. Vstopi njen
mož in domenijo se, da če bi Ko-
ritnik umrl, vzame Anka otroka
na svoj dom; zato kipi veselja.
Neža pa joka, ker se ji je otrok
tako priljubil. Anka se spomni,
da imajo mati Neža mlade pui-
ske in prosi, da bi jih pokazal
njenemu možu. Ko oddeta, pri-
zna Anka Koritniku svoj greh in
ga odveže prispege.

Med 3. in 4. dejanjem poteče
9 let. Godi se pri Požarjevih.
Albinček je že zal dečko, pridno
se uči in je jako bistro glavice,
le letnike mu delajo preglavice,
ker jih vsakokrat pozabi. Pa-
vle, Ankin mož, ga ima jako
rad, vedno ga boža, kar pa Al-
binček vedno porabi v svoj prid.
Vidi se, da ima v krvi nekaj od
svojege očeta, kar smilom ne-
kaj prosi. Ker Anka in Pavle
nista imela otrok, se mu je tudi
ugodilo.

Ziveli so zadovoljno vsa ta le-
ta, kar naenkrat pa se pojavi
Marko pri vratih; prišel je, da
bi videl, kako se godi njegovi
nekdanji ljubici — kar bi gotovo
ne storil, ako bi slutil, kako po-
sledice bo imel zanj in za Po-
žarjeve njegov prihod. Zvedel
je, da Anka ni več sama, da je
Albinček njegov in Ankin. Ona
mu tudi pove, da se ne bi poročila,
da je ni tako zapustil. Vesel
je zaradi otroka, žalosten zaradi
nje.

Anka ga prosi, da naj gre, da
ne bi zvedel njen mož za raz-
merje, katero je imela z njim.
Marko je ni hotel ubogati tujim;
ko pa se je odločil, da gre, vstopi
Pavle in sliši zadnje besede
Ankine in ciganove. Marko za-
ključke: Pozdravljena! Anka pa:
Marko, s teboj! Pavle skoči in
zadržati cigana, naka se rujeja.
Začnejo se burni prizori. Pavle
izve vse, kar ga spravi v tak
obup, da se obesi.

Vse to boste videli dne 5. aprila.
Društvo "Wolverine" se
pridno vadi in vam bo z mladimi
močmi pokazalo, kaj vse lahko
stori, če mu gremo na roko. Saj
je naša dolžnost, da mladini po-
magamo. Ne zahtevajo veliko,
le da se udeležimo njihovih pri-
redb, posebno takih, ki stanejo
dosti truda in tudi denarja; in
kostoni za 30 ljudi že veste, da
to stane. Ali vse bodo pozabili,
ako jim napolnimo dvorano; s
tem jim damo priznanje in tudi
pomoč za nadaljevanje kultur-
nih priredb. Vstopnina je samo
50c za osebo Po igri je ples in
prosta zabava. Torej na avide-
nje 5. aprila v Slovenskem de-
lavskem domu.

Anton Česnik.

Časnik v šestih jezikih

V Kinjazli, novi prestolnici
Konga, izhaja list, ki se tiska v
šestih jezikih. Sestavlja so pla-
ni v francoščini, nizozemščini,
valonščini, angleščini, italijan-
ščini in portugalsčini. Nenavad-
nemu listu je ime "Cosmokin."

Navidezna in resnična smrt

Fakirski umetniki. — Omrtvičenje organizma.
Kdaj je človek v resnici mrt?

Marsikdo, ki je čital o fakirskem spanju
tako zvani umetni smrti in aliknih rečeh, je
morda menil, da je vendar nekaj resnice na ti-
stem starem pravzverju, da mrtveci lahko
speč odživijo, tudi če so že dneve in tedne ležali
v grobu. V stvari gre za netočne oznake in za
menjave. "Navidezna smrt" nima s pravo
smrtjo nič skupnega; to je samo nekakšna
okrepelost življenjskih funkcij, ki ji ne more-
mo slediti razkroj organizma, kakor se do-
gaja po smrti.

Z določenimi vplivi lahko reduciramo živ-
ljenjska delovanja v organizmu na minimum
bodisi da omrtvičimo možganske centre ali
dišadne centre. V slednjem primeru bo
hanje tako rahlo, da ga ne bo mogoče več o-
ziti in tudi krvni obtok bo tako neznačen, ka-
da je popolnoma prestat. Organizem zapu-
tedaj v stanje, ki je na zunaj podobno smrti
a le na zunaj, kajti v resnici gre samo za živ-
ljenje, ki se je v svojih pojavih reduciralo na
najmanjšo mero. Mnogi ponesrečenci, poseb-
no če so si pretresli možgane, če jih je zad-
tok visoke napetosti, ke so se zastrupili s psi-
kom, histerične osebe in duševno bolni v kva-
lepalji itd. vzbujajo v takemem stanju, zlasti če
traja dalj časa, povsem videz mrtvecev. Tek-
jim je lahko mrzlo, obraz bled — in samo stro-
kovnjak bo opazil na očeh, da niso mrtvi, tem-
več omrtvičeni. Često se celo dogodi, da je
vsak vnanji znak življenja neviden, omrtvi-
čenci pa vendar vse čutijo in mislijo.

Znana fakirski umetnika, da se dajo
pokopati, ni nič drugega nego takšna omrtviče-
nost, kateleptično stanje brez vidnih znakov
življenja, ki ga je dosegel fakir s pomočjo
avtohipnoze. Če v takemem stanju samo ne-
kaj odroče, če odpove hipnotični vpliv, lah-
nastopi prava smrt — in tudi o fakirskih po-
skusih s takšnim koncem smo že dostikrat
čitali.

Marsikdo se boji, da bi ga kdaj po nesre-
doletelo takšno stanje in da bi ga pokopali
resnično mrtvega. Tudi takšni primeri so se
dogodili, a so skrajno redki in mogoče le tam-
kjer nimajo mrtviških preglednikov, ki vede do
bro ločiti med smrtjo in navidezno smrtjo. Za
pravo smrt je cela vrsta znakov, ki ne izbe-
tu je omeniti predvsem otrdelost telesa, ki ne
stopi dve do sedem ur po smrti, in razpadajo-
Srce in pljuča so popolnoma prenehala s svojo
delovanjem, kri se usede po zakonu težnosti
oči izgubijo sijaj in postanejo mehke. Vsi
znaki skupaj nedvomno potrjujejo nastopilo
smrt in če jih ni, tedaj je pač možno, da je te-
samo omrtvičeno in živo.

Skrivnost dednih lastnosti

Poskusi eksperimentalne vede. — Tajno so-
vanje prirode

Kadar premišljujemo o dednih lastnostih
zaidemo takoj v celo kopo še neresenih vpra-
šanj. Kako naj si razložimo glasbeno nade-
jenost, ki je bila dedna v Bachovi družini? Za-
kaj se mora vsakdo znova učiti računanja, če
prav so njegovi starši obvladali računanje?
Zakaj se v nekih družinah skozi rodove po-
duje kakšna krvna ali druga bolezen? Zakaj
se normalnim ameriškim ankonskim ovčam
poma rodiijo jagujeta z nogami jazbečarjev?

V to zmešnjavo nasprotujočih si pojavi-
skusa eksperimentalna veda o podedovanju
spraviti nekaj sistema in jasnosti. Pred vsa-
skusa proučiti tiste tvorbe in kalem novega iz-
ljenja, na katere so vezani činitelji podedova-
nja. Te tvorbe se imenujejo, kakor znano, hi-
mogeni — a mnogo več o njih nego ime na-
skraj ni znano. Se danes ne vemo, kakšni so
vzroki, ki vežejo dedne lastnosti na te tvor-
in jih spreminjajo. Z Roentgenovimi žarki
toplotnimi vplivi so pri živilih dosegli kakšne
spremembe oblik; metulje so hranili s kovina-
mi solmi in jim spreminjali barvo kril — a
tem še niso našli pojasnila za silne spremem-
be, ki nastajajo v prirodi. Vemo samo to, da
obstojijo nezmani činitelji, ki povzročajo silne
spremembe tudi v prirodi in to brez dvoma
okviru hromozomov. Stvar pa se komplicira
tem, da povzroča okolje lahko podobne spre-
membe oblik kakor činitelji umetnega, ekspe-
rimentalnega spreminjanja v hromoz

Albert Jean:

Novi služabnik

(Črtica iz detektivskega življenja.)

Gospod Andrej Strojnik, ugledni industrijalec je počakal, da je tajnik stopil iz pisarne in dobro zapri za seboj vrata, nato je važno izjavil:

— Zadeva, radi katere se zatekam k vam po nasvet in po pomoč, gospod policijski direktor, je izredno kočljiva.

— Rad vas poslušam in sem vam ves na razpolago, gospod, je vlijudno odgovoril visoki uradnik.

— Vidite, kakole je: ministrstvo mornarice mi je poverilo — to vam je že itak znano — preučevanje, eksperimentiranje, izvrševanje in morebitno fabrikacijo neke nove vrste cevi za torpediranje.

Policijski direktor je prikimal.

Če bi ti važni načrti, ki mi jih je ministrstvo blagovolilo zapustiti, prišli v roke komurkoli nepoklicanemu, bi bila to velika nesreča za našo nacionalno obrambo. Lahko si mislite, a kakšno tenkovestno skrbjo zapiram v svojo železno blaginjo ta svezjen aktov in risb, kadar jih neham študirati ... Toda ... opazil sem bil, da se je vključil ključavničar in skrivnim zapahom pa predelom nekdo — vrag si ga vedi kdo — v moji odsotnosti vtihtaplil do načrtov in po njih listal.

— Vaši tajniki? — je mirno vprašal policijski direktor.

— Zanje odgovarjam kakor zase, je odgovoril industrijalec.

— Služinčad?

— Ah! Kdo ve? Morda, je zdajci odvrnil gospod Strojnik s skrbnim glasom ... Leon, moj sluga, zanesljiv, imeniten možakar, gospod policijski direktor, nas je zapustil pred dvema mesecema, ker je moral iti domov streči svoji jetični ženi ... Počelj sva z ženo zaman iskala nadomestila zanj ... Nihče od strežnikov, ki nama jih je pošiljala posredovalnica za službo, ni mogel ostati delj ko tri dni ... To je obupno!

— Koliko služinčadi pa imate sedaj?

— Hišno, služkinjo za otroke in kuharico, seveda!

— Soferja ne?

— Pač, pa ta tu ne pride v poštev, saj ne vstopi nikdar v hišo. Oženjen je in pač stanuje v mestu.

— No torej? Je vprašal policijski ravnatelj ... S čim vam morem koristiti?

— Treba bi bilo organizirati v moji hiši zelo strogo, natančno premišljeno nadzorstvo, je odvrnil gospod Strojnik ... Gotovo se krivec nahaja med ljudmi v moji okolici ... Kdo bi to bil, o tem seveda nimam ne pojma ne sumnje! Toda prepričan sem, da bi ga kateri vaših nadzornikov razkrinkal prav v kratkem času! ... Glavno bi bilo, kaj ne, da bi od zelo blizu opazoval mojo služinčad, ne da bi seveda zbudil njeno nezaupanje.

Policijski direktor je malo pomislil. Potem je prijel poniklano telefonsko slušalko:

— Sporočite, prosim, Grčarju, da naj takoj pride v mojo pisarno, je dejal odločno.

In ko je spet odločil sprejema lo:

— Grčar je eden od mojih najspretnejših, najzanesljivejših nadzornikov, je pojasnil gospodu Strojniku.

— Mož je vstopil. Bil je fin, slok, obrtit, in je takoj napravil na industrijalca najboljši vtis. Policijski ravnatelj mu je razložil vso zadevo, potem je vprašal:

— In vaš načrt?

— Popolnoma enostaven ... Gospod Strojnik me je jutrišnjim dnevom vzame k sebi v službo za slugo. Ko se pri njem malo razgledam, uredim stalno nadzorstvo podnevi in ponoči. Vrag, če

ne zgrabim krivca še pred koncem tedna! ...

Služinčad je sprejela novega služabnika z velikim zadovoljstvom. Kajti Grčar je bil — kot sem že omenil — mož jako ugodne zunanosti in silno prikupljivega vedenja. Imel je tudi zelo prijeten, topel glas. Kadar je razvrščal jedilni pribor, je često prepeval take ganjlive pesmi, da so hišna, služkinja in kuharica kar hlapale od čuvstvanja in si vse zavzete brisale solzne oči ...

Celo v sobo za pušenje ga je bilo siliti, kjer sta gospa in gospod Strojnik po večerji, ko so otroci že spali, posedela v razgovorih in kramljanjih.

— Imenitno poje ta človek, je opomnil gospod Strojnik in skrivnostno pogledal ženo.

— In postrežbo pri mizi ima v malem prstu! Je zadovoljno odvrnila gospa Strojnikova. Mislija bi zares, da je vse življenje strežgel v boljših rodbinah.

— Pat, pat!

Nadzornik Grčar, lažni služabnik, je stopil v sobico. Prinesel je čaja. Ko je postavil pladenj s skodelicami, sladkornico, čajno ročko in vitko steklenico ruma na nizko stredo mizico, je nalahno pomežiknil.

— Nik posebnega? Je dahnul gospod Strojnik in ga vprašujoče pogledal.

— Ne! Ni!

Prav do polnoči sta Strojnikova udobno uživala prijetno nočno tišino. Kako bi je ne, saj ji ima je stregel in ju obenem čuval ta spretni mož, ki je tako pozorno bdel nad vsem, kar se je godilo v njuni hiši.

Preden je legel, se je hotel gospod Strojnik še enkrat mimogrede ozreti po svoji dragoceni zbirki spisov in načrtov. Stopil je v pisarno. Ko se je preprčal, da je popolnoma sam, je odprl železno blaginjo, vzel iz nje obiren zavoj papirjev in ga tekal v roki. Zdajci se mu je zadelo, da ga je v tihnik ošinil pogled. Ročno se je okrenil in poskočil.

Policijski nadzornik je stal na pragu pisarne, kazalec desne roke je držal na ustnicah in opazoval gospoda Strojnika.

— Ali morem iti spat? ga je vprašal industrijalec.

Nadzornik ni rekel nič, samo priklonil se je. Hišni gospodar je brž zaklenil blaginjo in komaj silno, po pratih odšel v svojo spalnico.

V naslednjih tednih je gospod Strojnik dvakrat ugotovil, da je vkljub točni Grčarjevi čuječnosti neka nevidna roka — vrag si ga vedi kdaj — premaknila dragoceni zavoj z načrti z leve na desno stran železne blaginje. Takoj je obvestil o tem nadzornika. Ta je ugovarjal:

— Prisegam vam, gospod, da pazim vso noč nepretrgoma ... Spanja potrebujem jako malo ... Dve uri popoldne po kosilu mi popolnoma zadostujeta, kadar gre za važne zadeve ... Res ne razumem, kako se je kdo mogel utihotapiti do zavoja!

— Podvojite pažnjo! mu je svetoval industrijalec ...

Odkar je bil novi sluga v hiši, je gospod Strojnik znova užival naslado izvrstne, brezhibne postrežbe. Njegove hlače so bile spet vselej imenitno zlikane. Grčar je vedno, kadar je bila gospa doma, natančno zabeleževal telefonska sporočila. Prijatelj je hlače je umel sprejeti s požadeno, potem je vprašal:

— In vaš načrt?

— Popolnoma enostaven ... Gospod Strojnik me je jutrišnjim dnevom vzame k sebi v službo za slugo. Ko se pri njem malo razgledam, uredim stalno nadzorstvo podnevi in ponoči. Vrag, če

seboj prijaznostjo in eleganco, nadležne obiskovalce pa, ki jim je njegov sijajni nos že koj na vratih poduhal namen, je znal tako spretno odpraviti, da zanj niso vedeli, kdaj in kako so se znašli na stopnicah spodnjega nadstropja.

Vai znanci so gospo in gospoda Strojnika zavidali za tako izredno večjega slugo.

— Res sta imela srečo, so ji ma ponavljali, da sta tako brez nadomestila Leona. Saj res, kako pa gre njegovi ubogi, bolni ženi?

— Slabo, slabo, je resno odgovarjal gospod Strojnik ... Mislim, da je ne bo več dolgo imel.

En mesec po Grčarjevi namestitvi pri gospodu in gospoj Strojnikovi, je Leon brzojavno obvestil industrijalca, da mu je žena že umrla.

Gospod Strojnik je takoj nesei brzojavko svoji ženi.

— To pa torej ne bo dolgo trajalo, je pripomnila gospa in vzdihnila.

— Ne! Ji je odvrnil soprog ... Skoda! Grčar nama je tako izvrstno opravljal posle.

— Zdaj morava vzeti Leona nazaj v službo ... Domenila sva se bila z njim tako, ko je odšel domov k bolni ženi.

Gospod Strojnik je zdajci odprl železno blaginjo, vzel iz nje svoj znameniti zavoj z načrti in proračuni in ga razvezal. Kup popolnoma belih, nepopisanih papirjev se je raztresel po mizi.

— Ubogi, vestni Grčar, je pripomnil industrijalec ... Če pomislim, da je ves mesec vae noči neutrudno bdel nad načrti, ki jih v resnici sploh ni!

— Dati mu moraš lepo nagrado, je odvrnila gospa Strojnikova ... Bil je zelo uslužen, da nama je tako požrtvovalno stregel za Leonove odsotnosti ... Tvoja misel je bila izvrstna; v nobeni posredovalnici za službo bi ne bila mogla dobiti takega imenitnega sluga!

(P. K.—n.)

Bernard Shaw in zdravnik

Bernard Shaw, znani angleški pisatelj, se je prebudil zgodaj zjutraj in je rekel svoji ženi:

— Ti, meni danes ni dobro; jaz bom ostal v postelji! —

— Ali naj pokličem zdravnika? —

— Le! je odgovoril Shaw.

Pol ure kasneje je že stal zdravnik v Shawovi sobi. Zdravnik je težko sopal, ko je vstopil v sobo. — O, te nesrečne stopnjice, je tožil mož, — vi stanujete previsoko, gospod Shaw! Ne vem, kako je to, ampak silno težko di-

ham, če moram preko toliko stopnjic! —

— Vi se ne počutite dobro? — je vprašal Shaw.

— Malo se mi vrti v glavi, je rekel zdravnik, — ampak to prihaja od stopnjic.

— Prosim, vsedite se malo in odahnite se!

Zdravnik se je vsedel v udoben naslonjač. Nekaj minut sta oba molčala. Zdravnik si je z robcem tri čelo.

— Ali vas glava boli? —

— Da, glava me boli, toda to prihaja od stopnjic.

Tedaj pa je Shaw nenadoma skočil iz postelje in prinesel zdravniku čašo vode in prašek: — Gospod doktor, vzemite to-le, pa bo kmalu odleglo.

Zdravnik je vzel prašek in popil vodo. Par minut kasneje je rekel: — Hvala bogu, mi je že boljše.

Shaw je hodil po sobi gor in dol. Potem pa je rekel: — Veste, kaj jaz mislim? Tista slabost in tišči glavobol in težka sapa ne prihaja od mojih stopnjic.

— Ampak? — je vprašal zdravnik. — Ampak od preobline jedi. Gospod doktor, vi ne bi smeli jesti toliko pečene govedine.

— Kaj naj pa jem? —

— Ne jejte le krvavega in sočnega mesa! —

— Ampak? —

— Jejite surovo hrano, gospod doktor. In mnogo sadja, samo sadja. In zelenjavo! Koliko pa ste stari, gospod doktor? —

— 43 let! —

— Ali vas pi sram? Jaz sem dvakrat toliko star, pa sem trikrat bolj prožen kakor vi. Ali me niste videli, kako sem skočil iz postelje? —

— Res, jaz sem se kar čudil, je sploh pa mislim, je nadaljeval Shaw, da vi zdravniki ne znate bolnikov prav zdraviti. K vam pride n. pr. bolnik in toži, da ga

boli v prsih. Vi mu svetujete, naj hodi v hribe in naj se mnogo giblje na prostem. Tako mu vi svetujete, pa čeprav je mož pismo-

noša! —

— Res je tako; tako se mi zdravniki dostikrat zmotijo! —

— Vidite torej! Praktično je treba živeti kakor živim jaz, gospod doktor. Ali znate plesati? —

— Zalibog ne! —

Shaw je prinesel gramofon in zaplesal. Ko je nehal, je rekel zdravniku:

— Gospod doktor, če bi vi vsak dan zjutraj le četrt ure plesali, bi bili prav tako prožni kot sem jaz. Vidite, meni se nikdar v glavi ne vrti, in ne poznam nobene glavobola in tudi težke sape nimam. Sedaj pa, gospod doktor, mi plačajte 1 šiling za moje zdravniške nasvete! —

— Oprostite, gospod Shaw, vi pa meni 2 funta za moj obisk! —

— Zakaj? —

— Ker ste me poklicali. Zakaj ste me pa? —

— Ker mi ni bilo dobro.

— Vidite, gospod Shaw! Takini

28 LET BREZ ŽE-

LODČNE BOLEZNI

Toronto, Ont., 6. dec. 1930.—Te-

kom 28 let rabin

Trinerjevo grenko vino

in vas lahko zagotovim, da me ono

vadri zdravega in prostega sledod-

nih boleznih. Paul Syehonluk.

Trinerjevo grenko vino je zdravilo,

ki doseže vse štiri važne dele telesa:

lelodec, črevasje, jetra in mehur. Če

se pravilno delovanje teh delov zama-

vi, trpi ves sistem in postane bolni.

Trinerjevo grenko vino odpravi to in

s tem vas osvobodi nespretnosti, slabe-

ga teka, zapeka, plinov leledca, gla-

vobola, neprijetnosti po jedi in ne-

mirnega spanja. Dobi se pri vaših

lekarstvih. Veliko zdravnikov pri-

poroča Trinerjevo grenko vino.

MAJESTIC

od White Star Linije, kateri prevozi v pet in pol dnevi. Na parniku

bo izvrstna posluga, dobra jedila in plačja; velike zračne kabine

in prostorne družbene dvorane.

Velik popust se dobi, ako se vzame povratna karta.

Za pojasnila obrnite se na:

KASPAR AMERICAN STATE BANK

1900 BLUE ISLAND AVE.

CHICAGO, ILL.

Tiskarna S. N. P. J.

SPREJEMA VSA

V TISKARSKO OBRT SPADAJOČA DELA

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnike, knjige, koledar-

je, letake itd. v slovenskem, hrvaškem, slovanskem, češkem, nemškem,

angleškem jeziku in drugih

VOĐSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO S.N.P.J.

DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne. Cene smerne, unijako delo prve vrste.

Pišite po informacije na naslov:

S. N. P. J. PRINTERY

2657-59 So. Lawndale Avenue

CHICAGO, ILL.

TAM SE DOBE NA ŽELJO TUDI VSA USTRENA POJASNILA

ste bolniki. Vi kličete zdravnike

dostikrat brez vzroka, za take

črnooglede imam jaz svojo meto-

do. Jaz stokam proti bolniku, da

sem sam tudi bolan. Takrat ako-

či bolnik s postelje, da mi poma-

gan, pozabi pa, da je on tudi bo-

lan. Vidite, ta moja metoda je

ozdravila tudi vas!

Shaw je napisal ček in ga izro-

čil zdravniku: — Tu je 50 funtov!

Pa ne za honorar, ampak zato,

ker ste mi sijajno vrnil vse, kar

sem kdaj čez zdravnike zabavl-

ljali!

POSESTVA NA PRODAJ

Vaš starosti prodam moja pose-

stva, eno v Floridi, 20 akrov, lepo

polje, vse ograjeno, voda na dvori-

šču, 6 sobna bungalov hiša, kopal-

nica, moderno vrešana. Stirje ko-

kojnaki za 700 kokoši. Poslojpa vsa

nova. Oddaljeno le 1 miljo od me-

sta in ob glavni cesti. Cena je samo

\$3700. Drugo posestvo, blizu Pensa-

cole, Ala., 83 akrov, pripravno za le-

tovišče, nahaja se ob Ferdi Riverju

in je samo 5 minut od mesta ob tla-

kirani cesti. Veliko lesa za poslop-

je, velik ribolov in druge divjadi.

Cena je samo \$8000. Kupi se lahko

na laika odplačila. Za pojasnila pi-

šite na naslov: Mr. G. P., East Poul-

try Farm, De Funiak Springs, Fla.

—Adv.

NAROČNIKI. POZORI!

Znamenje (Feb. 28, 1931) pome-

ni, da vam je naročnina potekla

dan. Pomnite je pravčasno, da va-

šta listu ne ustavimo. Ako lista ne

prejmete, je mogoče vstavljen, ker ni

plačan. Ako je vaš list plačan in

ne prejmete, je mogoče vstavljen

vrednosten in napakega naslova, pišite

dopisnico in navedite stari in novi

naslov.

Nalijte zastopniki so vsi družni

tajniki in drugi zastopniki, pri ka-

rih lahko plačate naročnino.

Naročnina za celo leto je \$6.00

za pol leta pa \$3.00. Člani S.N.P.J.

plačajo \$4.00 za leto, za pol leta \$2.00

Za mesto Chicago in Clevela za

\$7.50, pol leta \$3.75, za člane za

Za Evrope stane za pol leta \$8.00

za vse leto pa \$9.00.

Tednik stane za Evrope \$1.75, če

doplačajo samo 50c za poštne

Mladinski List stane za celo leto

\$1.20.

Naročnino lahko tudi sami pošlje-

te na naslov:

Upravništvo "PROSVETA"

2657 S. Lawndale Ave., Chicago

—Adv.

ALI ste že naročili Prosveto?

Mladinski List svojem prijatelju

naročniku v dom